

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЗ «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
імені К. Д. УШИНСЬКОГО»**

**МУЗИЧНА ТА ХОРЕОГРАФІЧНА ОСВІТА
В КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРНОГО
РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА**

**Матеріали і тези VIII Міжнародної конференції
молодих учених та студентів
(14-15 жовтня 2022 р.)**

1 том

ОДЕСА 2022

Лю ФАНЯНЬ

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»*

Галина НІКОЛАЇ

*доктор педагогічних наук, професор
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського*

ПОНЯТТЄВО-ТЕРМІНОЛОГІЧНЕ ПОЛЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

***Анотація.** У статті висвітлюються поняттєво-термінологічні пошуки, які здійснено у процесі розроблення наукового апарату дослідження задля вирішення проблеми формування вокально-педагогічної культури майбутніх бакалаврів музичного мистецтва. Презентуються результати аналізу широкого кола джерел стосовно сутнісного змісту таких понять, як музична, педагогічна та вокальна культура майбутніх фахівців.*

***Ключові слова:** поняттєво-термінологічне поле, вокально-педагогічна культура, майбутні бакалаври музичного мистецтва.*

Термін «культура» використовується у багатьох сферах, об'єднуючи науку, освіту і мистецтво, а в соціальному плані – мораль та світогляд. Так, теоретичні й методологічні засади формування педагогічної культури майбутніх фахівців вивчали М. Васильєва, Б. Год, В. Гриньова та ін.; проблеми професійно-педагогічної культури майбутніх учителів – С. Вітвицька, А. Козир, Т. Ткаченко та ін.; питання формування готовності майбутніх учителів різних спеціальностей до діяльності на засадах культурологічного підходу – А. Богуш, О., В. Панасюк, О. Савченко, О. Шевнюк та ін.. Серед розвідок стосовно шляхів формування дидактичної та музичної культури вчителя, виокремимо дослідження О. Лобової та її наукової школи.

У компаративному плані зауважимо, що питання формування культури майбутніх учителів музичного мистецтва вивчаються дослідниками з КНР різнобічно. Зокрема, Дін Юнь, Ма Да, Сун Децзян, Хуан Ціплін займаються проблемами формування музичної культури вчителя. Вокальній культурі приділяє увагу Вей Лімін, а виконавській культурі – Лі Данься і Лінь Хуацінь.

Поняття вокально-педагогічної культури слід дослідити, в першу чергу, як похідне від трьох його складових – культури, вокалу і педагогіки. Розглянемо їх детальніше. Зауважимо, що термін «культура» має з них найбільш широке значення і використовується у вельми різних контекстах.

Лінгвістично-етимологічний аналіз засвідчив, що поняття «культура» походить від латинського *culture* (догляд, розвиток, освіта, виховання) і в широкому сенсі тлумачиться як сукупність матеріальних і духовних цінностей, які були створені людством протягом його історичного існування. В. Андрущенко визначає її як «штучне явище, створене людиною. Саме через культуру пізнається людина як суспільна істота і соціально-діяльна особа» (Андрущенко, 2014: 6).

Наголосимо, що культура стає предметом вивчення комплексу гуманітарних наук, у першу чергу, культурології, а також філософії, антропології, етнографії, соціології, психології й педагогіки тощо. Чи не в перше, різноплановість поняття культури зауважив знаний італійський філософ-просвітник Джамбаттіста Віко (1668–1744), який визначав культуру як феномен людської діяльності на відміну від природних явищ. Філософи епохи Просвітництва зосереджували увагу на культурі окремої людини, визначаючи її (культуру) критерієм інтелігентності, досконалості, засобом плекання людської душі.

На продовження історичного дискурсу згадаємо думку Іммануїла Канта про те, що саме культура індивіда надає йому можливість піднятися над матеріальним з огляду на моральний обов'язок. Альберт Швейцер розглядав культуру з аксіологічних позицій (духовно-культурних цінностей традицій, ідей тощо) і визначав культуру як «результат досягнень окремих особистостей і цілого людства в усіх галузях і аспектах тією мірою, в якій ці досягнення сприяють і духовному самовдосконаленню особистості, і загальному прогресу» (Швейцер, 1973: 39)

На сам кінець згадаємо думку Івана Зязюна щодо важливості розгляду існування культури у двох площинах – об'єктній і суб'єктній. Перша з них «фіксує найбільш загальні атрибутивні характеристики об'єктів, що включаються у людську діяльність – простір, час, рух, річ, взаємини, кількість, якість, міра, зміст, причина, випадковість, необхідність і т. п.» (Зязюн, 2008: 35). У другій площині культура «фіксує визначення людини як суб'єкта діяльності, структури його спілкування, його ставлення до інших людей і до суспільства в цілому, до цілей і цінностей соціального життя (людина, суспільство, свідомість, добро, зло, краса, віра, надія, обов'язок, совість, справедливість, свобода і т. п.)» (Там само). На думку академіка, тільки в поєднанні означені погляди утворюють цілісний образ світу (Зязюн, 2008).

Наголосимо на ємності поняття «педагогічна культура», до змісту якої дослідники включають науковий світогляд та ерудицію, духовне багатство, педагогічні здібності, особистісні якості, педагогічну майстерність, зокрема – педагогічну техніку, до якої відносять педагогічну етику і педагогічний такт, культуру зовнішнього вигляду, культуру мови і культуру спілкування і, що дуже важливо – прагнення до самовдосконалення (Вітвицька, 2003).

Поняттєво-термінологічний аналіз широкого кола джерел засвідчив наявність досліджень, в яких розкривається сутнісний зміст таких феноменів, як професійно-педагогічна культура вчителя, його художньо-естетична і музична культура, музично-педагогічна культура викладача, його вокально-виконавська культура тощо. Доцільно звернути увагу на специфікацію поняття культури фахівця у сфері вокальної педагогіки, зокрема, як вокально-орфоепічна, сценічно-образна, вокально-технологічна культура тощо. Так, сценічно-образна культура розглядається як інтегративна структурована якість, що необхідна задля опанування смислів музичних образів, розкриття їх ціннісного потенціалу, розуміння «проблем теорії і практики сценічної і вокальної інтерпретації музичних творів, у володінні акторськими, вокальними і герменевтичними вміннями та їх застосуванні у педагогічній діяльності» (Косінська, 2021: 212). Суголосними розвідкам стосовно формування вокально-педагогічної культури фахівця вважаємо термінологічні пошуки щодо формування художньо-комунікативної культури майбутнього вчителя музики, котра визначається як здатність встановлювати емоційно-психологічний контакт з учнем у процесі сприймання, оцінювання і творення мистецтва. (Зайцева, 2017).

Дотичними до проблеми формування вокально-педагогічної культури майбутніх бакалаврів музичного мистецтва вважаємо дослідження стосовно вокально-технологічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва. Означене поняття визначається як фахово-особистісне утворення, що характеризується динамічністю й забезпечується специфічним комплексом знань і вмінь. Останні забезпечують здатність фахівця до привласнення й застосування відповідних технологій навчання співу задля формування в учнів культурної компетентності в ході вокально-педагогічної діяльності (Москва, 2021).

Конкретизація культури як музичної, зокрема музичної культури вчителів, а також педагогічної, стає можливою з опорою на численні дослідження в науковому просторі України й Китаю, які здійснювались в останні десятиліття. Зауважимо, що сьогодні актуалізуються ідеї щодо «цілісного розуміння мотиваційної, емоційної й інтелектуальної сфер особистості, які інтегруються в музично-педагогічній діяльності; важливості герменевтичного розуміння тексту і художньо-образної специфіки музичного твору» (Лю Фанянь, 2022).

Стосовно другої складової поняття вокально-педагогічної культури зауважимо, що важливим аспектом відповідних розвідок українських науковців стає його (поняття) структура. Наприклад, В. Мішедченко, вивчаючи дотичний до нашого дослідження феномен, визначає музично-педагогічну культуру майбутніх учителів початкових класів і музики як систему, а її структуру – як п'ять взаємозумовлених підсистем: мотиваційну, інформаційну, операційну, оцінювальну та комунікативну (Мішедченко, 2002).

У дослідженні вокально-педагогічної культури майбутніх бакалаврів музичного мистецтва до термінологічного дискурсу з необхідністю слід включити й поняття «вокально-сценічна культура», яку можна вважати показником рівня їхньої фахової підготовки. Як складне інтегроване особистісне утворення вокально-сценічну культуру іноді розглядають в єдності структурних і функціональних складників. Зокрема, до складу вокально-сценічної культури включають такі структурні компоненти, як мотиваційний, особистісний, когнітивний, діяльнісний, а також такі функціональні, як пізнавальний, виховний, оцінний, комунікативний та рекреативний (Ткаченко Т., 2016).

Означені компоненти не тільки «оцілюють» особистість майбутніх фахівців-вокалістів, але й оптимізують їхню педагогічну діяльність і визначають поведінку. З огляду на предмет нашого дослідження можна стверджувати, що фаховим підґрунтям вокально-педагогічної культури майбутніх бакалаврів музичного мистецтва стають мотиваційний і когнітивний компоненти, а сформовані професійно-особистісні якості є необхідною умовою перманентного підвищення її рівня. У той же час діяльнісний компонент вокально-педагогічної культури майбутніх бакалаврів музичного мистецтва служить основним засобом її формування.

Отже, термінологічне поле дослідження вокально-педагогічної культури включає значну кількість дотичних проблематиці розвідок понять, які дозволяють диференціювати особливості вокально-педагогічної культури майбутніх бакалаврів музичного мистецтва, визначити її структуру та засоби формування, про що йтиметься у наших подальших публікаціях.

Література

1. Андрущенко В. (2014) Поняття культури: філософський дискурс на рубежі століть : *Вісник Інституту розвитку дитини. Сер : Філософія, педагогіка, психологія*. Вип. 33. С. 5–9
2. Вітвицька С. С. (2003) *Основи педагогіки вищої школи* : метод. посіб. для студ. магістратури. Київ : Центр навчальної літератури.

3. Зайцева, А. В. (2017). *Методична система формування художньо-комунікативної культури майбутнього вчителя музики* (дис. ... д-ра пед. наук). Київ
4. Зязюн І. А. (2008) Інтеграційна функція культурної парадигми. *Професійно-художня освіта України* : зб. наук. пр. / редкол. І. А. Зязюн (голова), В. О. Радкевич, Н. М. Чепурна (заступ. гол.) та ін. Київ; Черкаси : Черкаський ЦНТЕІ. Вип. 5. С. 34–38
5. Косінська, Н. Л. (2021). *Методика формування сценічно-образної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокальної підготовки* (дис. ... доктора філософії: 011 – Науки про освіту (Освітні, педагогічні науки). Київ
6. Лю Фанянь (2022) Феномен вокально-педагогічної культури майбутніх бакалаврів музичного мистецтва у науковому просторі України та Китаю *Регіональні культурні, мистецькі та освітні практики: матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції*, м. Переяслав, 27-28 квітня 2022 року. Переяслав: Університет Григорія Сковороди в Переяславі
7. Мішедченко В. В. (2002) *Формування музично-педагогічної культури майбутніх учителів початкових класів і музики* : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ.
8. Москва, О. М. (2021). *Формування технологічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокальної підготовки* (дис. ... д-ра філософії: 014 Середня освіта (Музичне мистецтво). Одеса.
9. Ткаченко Т. В. (2016) *Формування вокально-сценічної культури студентів мистецьких факультетів педагогічних вузів* : монографія. – Х. : ХНПУ ім. Г.С. Сковороди
10. Швейцер А. (1973) *Культура и этика* / перевод с нем. Н. А. Захарченко, Г. В. Колшанского. М.: Прогресс.